

ALTERNATİFLER

FARESİZ ve ZEHİRSİZ BİR EV

Fareler şüphesiz sevimli hayvanlardır, fakat yemeklerinize dadandıkları veya tavan arasına yerleştikleri zaman can sıkırlar. Evinizdeki farelerden kurtulmak isterseniz illa ki zehir kullanmanız gerekmez. Pestisitlere başvurmak yerine önce içeri girmelerini ve saklanacak yer veya gıda bulmalarını engelleyebilir ve içeri girdilerse yeniden dışarı çıkarmayı deneyebilirsiniz.¹

Fareleri Ayırt Edin

Ev fareleri veya bazen de geyik fareleri, ABD'nin Kuzeybatı Pasifik kıyılarında en çok sorun çıkaran türlerdir.^{2,3} Birbirine benzerler, fakat geyik faresinin karnı beyazken, ev faresinin karnı açık kahve veya ten rengidir.⁴

Ev Faresinin Yaşamı

Ev farelerine ait en eski kayıtlar Türkiye'dendir ve MÖ 6000 yılına gider. Avrupalı gezginlerle birlikte önce Avrupa'ya, sonra da tüm dünyaya yayılmışlardır.

Bu küçük kemirgenler memeli bir "istenmeyen ot" gibi görülür. Neredeyse her ortamda yaşayabilirler; bir gıda dondurucusunda ve bir kömür madeninde mutlu mesut yaşayan farelere rastlanmıştır. Hızlı da ürerler. Kapalı alanlarda yıl boyu üreyebilirler ve bir yuvada 12 yavru bulunabilir. Ayrıca, neredeyse her şeyi yiyebilirler.⁴

Fare sorunuyla başa çıkmanız gerektiğinde, ev farelerinin bazı davranış özelliklerini bilmek faydalı olabilir. Evcimen hayvanlardır; bir araştırmaya göre yuvalarından en fazla 3.6 m uzaklaşırlar. Genelde geceleri daha aktif olsalar da iyi aydınlatılan binalarda günün her saati aktif olabilirler. Zamanlarının çoğunu nesnelere arkasında veya altında geçirir ve dolaşmaya çıktıklarında duvarların veya diğer engellerin dibinden yürür ve bu sayede biraz korunurlar.⁴

Hantavirüs Endişeleri

Hantavirüs pulmoner sendrom, pek yaygın olmayan, fakat enfeksiyon taşıyan bir farenin dışkısı, idrarı veya salyasına bulaşmış tozu soluyan insanlara bulaşabilen bir hastalıktır. Ayrıca, önce kontamine nesnelere ve sonra ağzınıza veya burnunuza dokunursanız da hastalığı kapabilirsiniz. Birçok hantavirüs sendromu vakasının sorumlusu geyik faresidir. Ev farelerinin

¹ New York State Department of Health. 2002. Info for consumers: Mouse control.

www.health.state.ny.us.nysdoh/pest/mouse/htm

² Washington State University. 2002. Gardening in Western Washington: Rats and mice.

<http://gardening.wsu.edu/library/comm001/comm001.htm>

³ Univ. of California. Division of Agriculture and Natural Resources. 2000. House mouse.

www.ipm.ucdavis.edu/PMG/PESTNOTES/pn7483.html

⁴ Verts, B.J. and L.N. Carraway. 1998. Land mammals of Oregon. Berkeley: University of California Press. Pp. 270-273, 293-295.

taşıyıcı olmadığı düşünülmektedir.⁵ Kuzeybatı Pasifik Bölgesi'nde şimdiye kadar yaklaşık yüz vaka tespit edilmiştir.⁶

Hastalıkla Mücadele ve Korunma Merkezleri (CDC), fare basan yerleri temizlerken hantavirüs nedeniyle dikkat edilmesi gereken bazı önlemler tavsiye etmektedir. CDC, kontamine olmuş alanlar veya ölü farelere temas etmeden önce etrafı yüzey temizleyiciler veya çamaşır suyuyla ıslatmayı ve eldiven giymeyi tavsiye eder. Eldivenleri çıkarmadan önce yıkamayı da unutmayın.⁵ Detaylı bilgiler için CDC internet sayfasını ziyaret edebilirsiniz (<http://www.cdc.gov/ncidod/diseases/hanta/hps/noframes/prevent3.htm>).

Fareleri Dışarıda Tutmak

Kaliforniya Üniversitesi Eyalet EZY Projesi'nde göre, "ev faresi ile mücadelenin en başarılı ve kalıcı yöntemi, fareleri dışarıda tutmaktır." Hedefiniz farelerin eve girmesini engellemek olmalıdır. Bunun için atabileceğiniz etkili adımlar şunları kapsar:

- 0.6 mm ve daha büyük boşlukların tümünü tıkayın.³ Farelerin girebileceği kadar büyük bir deliği tespit etmek için kurşun kalem kullanabilirsiniz ⁷ [Kurşun kalem deliğe sığıyorsa, fare de sığar]. Bina temellerindeki çatlakları kapatmak ve havalandırma boşlukları, borular ve kabloların etrafını doldurmak için metal veya çimento harçlar kullanın. Tamirat yaparken plastik, lastik, vinil veya tahta gibi çiğneyebilecekleri malzemeler tercih etmeyin. Bazı deliklere ulaşamayacaklarını düşünmeyin, çünkü fareler "30 cm sıçrayabilir, duvarlarda yürüebilir ve kabloların üzerinden geçebilir".¹

- Kırık ve bozuk pencereleri, kapıları ve sineklikleri tamir edin ve sıkıca kapandıklarına emin olun.^{2,3}

Fareleri Rahatsız Edin

Eğer "saklanacak, dinlenecek ve yuvalayacak ve yavrularını büyütecek az sayıda yer varsa, sayıları fazla çoğalmaz."³ Farelere karşı misafirperverliği azaltmak için şu adımları atabilirsiniz:

- Evinize bir fare gibi bakmayı deneyin. Mümkün olan tüm saklanma alanlarını ortadan kaldırın.³
- Evinizin yanındaki böğürtlen çalılarını ve diğer çalıları kaldırın.²
- Evin yanındaki çalılarının alt dallarını budayın ki dipleri açılsın. Sarmaşıklardan kaçının, çünkü fare yuvasına dönüşebilirler.²

⁵ Centers for Disease Control and Prevention. National Center for Infectious Diseases. 1999. All about hantaviruses: General information.

www.cdc.gov/ncidod/diseases/hanta/hps/noframes/printgenisection.htm

⁶ Centers for Disease Control and Prevention. 2004. Hantavirus pulmonary syndrome cases by state of residence, United States as of January 6, 2004.

www.cdc.gov/ncidod/diseases/hanta/hps/noframes/casemap.htm

⁷ University of Florida. School IPM. 1998. Technical information - pests. Non-chemical rodent control. <http://schoolipm.ifas.ufl.edu/tp9.htm>

Fareleri Aç Bırakmak

Yemeklerinizi farelerle paylaşmamak için şu basit yöntemleri uygulayın:

- Çöp kovalarını sıkı kapanan kapakları olsun.²
- Farelerin açamayacağı gıda kutuları edinin. Boş kahve tenekeleri, vida kapaklı kavanozlar veya boş süt şişeleri işe yarayabilir. Ya da kapağı sıkıca kapanan sert plastik kutular alabilirsiniz. Satın aldığınız gıdaları naylon torbalara veya karton ambalajlara koyarak bu kutularda saklayabilirsiniz.⁸ Fareler buzdolaplarına da giremez.²
- Evcil hayvan mamalarını da yine farelerin giremeyeceği kutularda saklayın. Yere dökülen veya bekleyen mamaları sık sık temizleyin.²
- Tohumları ve diğer organik gübre ürünlerini farelerin giremeyeceği kutularda saklayın.²
- Bahçenizde yer dökülen meyveleri, yemişleri ve tohum keselerini toplayın.²

Farelerden Kurtulmak: Kapanlar

Farelerin evinize girebileceği delikleri kapattıktan ve gıdalarınızı güvenli kutulara koyduktan sonra başınıza hâla dert açıyorsa, kapan kullanabilirsiniz.^{1,2} Washington Eyaleti Kooperatif Hizmetleri'ne göre, fare kapanları etkilidir ve zehirli yemlere tercih edilir, çünkü zehirli yemler çocuklara ve evcil hayvanlara zarar verebilir; zehirlenen fareler duvarların arasında veya parkelerin altında ölürek kötü kokulara yol açabilir; ve bazen yeterince zehirli yem yemedikleri için hayatta kalabilirler.²

Piyasada çok çeşitli fare kapanları bulunur. Bazıları fareleri hızlıca öldürür, bazılarıysa canlı yakalamak için tasarlanmıştır. Woodstream Corporation (www.victorpest.com), Kness Manufacturing Co. (www.kness.com) ve Tomahawk Live Trap (www.livetrapped.com), bazı kapan üreticileridir.

Kapanlar, farelerin aktif olduğu noktalara yerleştirilmelidir. Bu noktaları tespit etmek için ayak izlerini, dışkıları ve çigneme izlerini takip edin.² Eğer nerelerde gezdiklerinden emin değilseniz, etrafa bir miktar un serpin ve ertesi gün ayak izlerini bulmaya çalışın.⁷

Kapanları 1.5 ile 3 metre aralıklarla yerleştirin ve fareleri yakalayamıyorsanız birkaç günde bir yer değiştirin. Kapan tetiği duvara dönük olmalıdır.² Evdeki nesnelere ve mobilyaların arkası ve karanlık köşeler, genelde iyi kapan yerleştirme noktalarıdır.³ Tüm fareleri kısa sürede yakalamak için fazladan kapan kullanın. Üzerine yem bıraktığınız kapanları önce bir süre kurmadan yerleştirin. Fareler yemi en az bir kere aldıktan sonra kapanı yeniden yemleyin ve bu sefer kurun.⁹

⁸ Utah State Univ. Extension. 2002. Food storage, rodents, and Hantavirus.

<http://extension.usu.edu/files/foodpubs/foodsaf9.pdf>

⁹ Illinois Dept. of Public Health. Undated. House mouse prevention and control.

www.idph.state.il.us/envhealth/pchousemouse.htm

Fıstık ezmesi², çikolata¹⁰, şekerleme, yemişler, yulaflar veya kurutulmuş meyveler iyi birer yemdir.²

Kapanları çocukların ve evcil hayvanların erişemeyeceği yerlere koyduğunuza emin olun.¹

Eğer fareleri canlı yakalayıp dışarıya bırakmak isterseniz, daha önce 1.2 km mesafeye bırakılan farelerin aynı eve geri dönmüş olduğunu unutmayın.¹¹ Bu yüzden yeterince uzağa bırakmaya dikkat edin!

Farelerden Kurtulmak: Kediler

Uzmanlara göre fareler eve bir kere yerleştiyse, ortamı tanıdıkları için kedilerden kolayca kaçabiliyor veya saklanabiliyor. Dolayısıyla, farelerin evinize yerleşmesini engellemekte daha başarılılar.^{3,7}

Farelerden Kurtulmak: Kuşlar

Şahinler veya peçeli baykuşlar yavrularını beslerken çokça fare tüketir. Eğer baykuşlara uygun bir bölgede yaşıyorsanız, onlara göre kuş yuvaları yerleştirerek evinize yakın yerlerde yaşamalarını sağlayabilirsiniz.⁷

Sonuç

Fareleri öldürmek için tavsiye edilen pestisit yemler “insanlara zehirlidir” ve “evcil hayvanların, besi hayvanlarının veya faydalı yaban canlıların ölümüne yol açabilir”.³ Farelerle başa çıkmak için kullanılan zehirsiz yöntemler işe yaramaktadır ve uygulaması kolaydır. Deneyin!

¹⁰ Research Information Ltd. 2003. “Chocolate” mousetraps. Intern. Pest Cont. 45:288-289

¹¹ Calisher, C.H. et al. 1999. Navigational instinct: A reason not to live trap deer mice in residences. Emerg Infect Dis [serial online] 5. www.cdc.gov/ncidod/eid/vol5no1/letters.htm